

Pragmatic practice of professional communication in the process of ESP

Dinara SADIROVA¹

Tashkent State Pedagogical University named after Nizami

ARTICLE INFO

Article history:

Received July 2024

Received in revised form

15 August 2024

Accepted 25 August 2024

Available online

15 September 2024

Keywords:

pragmatic competence,
professional speech,
professional English (ESP),
communicative situations,
interaction.

ABSTRACT

This article defines the concepts of pragmatics and pragmatic competence. The importance of pragmatics in ESP (English for Specific Purposes), that is, in the professional practice of teaching English, has been widely covered. The significance of pragmatic language tools in the process of communication and interaction is discussed.

2181-1415/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol5-iss8/S-pp40-45>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Kasbga yo'naltirilgan ingliz tilini o'qitish jarayonida kasbbiy muloqotning pragmatik amaliyoti

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

pragmatik kompetentsiya,
professional nutq,
kasbga yo'naltirilgan ingliz
tili (ESP),
kommunikativ vaziyatlar,
o'zaro ta'sir.

Ushbu maqolada pragmatika va pragmatic kompetentsiya tushunchalariga ta'riflar keltirilib. Pragmatikani ESP-ya'ni kasbga yo'naltirilgan ingliz tili o'qitish amaliyotida muhim o'rin tutishini keng qamrovda yoritib berilgan. Pragmatik til vositalarini muloqot jarayonida va o'zaro ta'sirda ahamiyati haqida so'z yurilitilgan.

¹ PhD student, Tashkent State Pedagogical University named after Nizami. E-mail: dinarasadikovna096@gmail.com

Прагматическая практика профессиональной коммуникации в процессе профессионального преподавания английского языка

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

прагматическая компетентность, профессиональная речь, профессиональный английский (ESP), коммуникативные ситуации, взаимодействие.

В данной статье определены понятия прагматики и прагматической компетентности. Широко освещена важность прагматики в ESP (английский для профессиональных целей), то есть в профессиональной практике преподавания английского языка. Обсуждается значимость прагматических языковых средств в процессе общения и взаимодействия.

KIRISH

ESP – kasbga yo'naltirilgan ingliz tilini o'qitish va o'rganishning amaliy maqsadi o'quvchilarning kasbiy yo'naltirilgan kommunikativ til kompetentsiyalarini rivojlantirish va shu bilan ularga ba'zi akademik va professional muhitlarda samarali muloqot qilish imkonini beradi. CEFR – dasturida kommunikativ til kompetentsiyasi lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik komponentlarni o'z ichiga olgan kompetensiya sifatida belgilanadi. Shu nuqtai nazardan, til kompetentsiyasining pragmatik komponenti tildan foydalanishdan ko'ra haqiqiy tildan foydalanish bilan bog'liq bo'lib, so'zlar va nutqlar muayyan kommunikativ funktsiyalarni bajarish uchun tashkil etilishi, tuzilishi va ishlatilishi tamoyillari haqidagi bilimlarni anglatadi (Yevropa Kengashi, 2018), 138-bet).

Oddiy qilib aytganda, pragmatik kompetensiya – bu o'zaro ta'sir kontekstiga qarab tildan to'g'ri foydalanish qobiliyati. Bu, asosan, lingvistik resurslardan ma'lum nutqiy harakatlarni amalga oshirish uchun to'g'ri foydalanishga imkon beruvchi pragmalingvistika bilimiga ega bo'lishni talab qiladi, masalan, ruxsat so'rash yoki ko'rsatilayotgan tilda so'rov qilishda va ijtimoiy va madaniy masalalar bilan shug'ullanadigan sotsiopragmatikani bilish. tildan foydalanishni tartibga soluvchi konventsional, masalan, rasmiy va norasmiy salomlashish va tanishtirish qoidalari yoki ishbilarmonlik elektron pochta etiketi (Maslova, 2017, 110-bet).

TADQIQOTNING MAQSADI

Ingliz tilini turli sohalarida ish joyi tiliga aylantiradigan bugungi globallashuv nuqtai nazaridan, professional til ko'nikmalarini rivojlantirish uchun pragmatik kompetensiya hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lishi aniq. Biroq, hatto ilg'or ESP – kasbga yo'naltirilgan ingliz tili o'quvchilari ham ingliz tilidagi o'rta ish joyidagi pragmatik qiyinchiliklarga yaxshi tayyorgarlik ko'rmaganga o'xshaydi va pragmatik xatolar ko'pincha turli ish joyidagi muhitlarda aloqa buzilishining asosiy sababi ekanligi haqida xabar berilgan.

Haqiqat shundaki, til to'g'riligidagi grammatik yoki boshqa xatoliklardan farqli o'laroq, ular odatda tilning chayqalishi yoki so'zlovchining o'zaro ta'sir jarayoni va natijalariga ta'sir qilmasligi mumkin bo'lgan lingvistik kamchiliklari sifatida qabul qilinadi, pragmatik moslikdagi nosozliklar odatda do'stona bo'lmagan shaxs bilan bog'liq bo'ladi. yoki qo'pol muomala va hatto so'zlovchining ongli ravishda salbiy taassurotlarini keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli, ushbu tadqiqot ESP sinfida pragmatik kompetentsiyani rivojlantirishga yordam beradigan tegishli nazariyalar va o'qitish vositalarini ko'rib chiqishga qaratilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Chet tillari sinfida pragmatik o'qitishning ta'siri bo'yicha tadqiqotlar hali boshlang'ich bosqichida deb hisoblansada va ESP pragmatikani o'rgatishda umumiy qabul qilingan yagona yondashuv mavjud emasdek tuyulsada, hamma pragmatik kompetentsiyani rivojlantirish muhimligi haqidagi dalillarga rozi. Pragmatikani til kurslari o'quv dasturlariga, shu jumladan ESP-kasbga yo'naltirilgan ingliz tili oqitish jarayoni zarurati uchun mo'ljallangan o'quv dasturlariga integratsiya qilish (Al-Aghbari, 2016; Kasper, 1997; Martinez-Flor & Usó-Xuan, 2006; Maslova, 2017; Taguchi, 2011).

Yaqinda o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ko'rsatmalarsiz pragmatik kompetentsiya asta-sekin rivojlanadi, chunki til sinfi sozlamalari ko'pincha o'quvchilarga turli xil pragmatik kirish va nutqni tashkil etish strategiyalari bilan tanishish uchun ko'p imkoniyatlarni taqdim etmaydi. Darhaqiqat, ular turli xil kommunikativ vaziyatlarni tasodifan boshdan kechirishlari mumkin bo'lgan yagona yo'l o'qituvchi va o'quvchining odatiy o'zaro ta'siri, shuningdek, darslik suhbatlarini to'g'ridan-to'g'ri model sifatida qabul qilib, sinfda juftlik va rolli o'yinlardir. Agar biz ESP – kasbga yo'naltirilgan ingliz tili kurslarining cheklangan aloqa soatlarini, darsliklarda yoritilgan real hayotdagi muloqotning cheklangan miqdorini va ba'zan o'qituvchining pragmatikaga yo'naltirilgan sinf amaliyotlarini boshqarish bo'yicha bilimlarining yetishmasligini hisobga olsak, muammo yanada yomonlashadi.

Hozirgi vaqtda chet tili sinfida pragmatikani o'qitish bo'yicha uchta aniq bayonot mavjud bo'lib, ular quyidagilarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, maqsadli til pragmatikasining o'ziga xos xususiyatlarini o'rgatish mumkin. Ikkinchidan, pragmatik funktsiyalar va strategiyalarning tabiati bo'yicha ko'rsatmalar yanada samarali ta'lim natijalariga olib keladi. Uchinchidan, ko'rsatma berishda turlicha yondashuvlardan foydalanish, ham bevosita, ham aniq, xabardorlikni oshirish va pragmatik xulq-atvor ko'nikmalarini egallashda yaxshi taraqqiyotni ta'minlaydi (Basturkmen & Nguyen, 2017, p. 565-566).

Umuman olganda, pragmatik o'qitish usullarining aksariyati ikkita pedagogik amaliyotni birlashtiradi: haqiqiy xorijiy til namunalari misol yoki model sifatida ishlatilishi kerak va tushunarli pragmatik til kiritish o'quvchilar tomonidan pragmatik ma'no va funktsiyalarni talqin qilish yoki ishlab chiqarishdan oldin bo'lishi kerak (Al-Ag'bari, 2016)., 56-bet; Maslova, 2017, 110-bet).

ESP – kasbga yo'naltirilgan ingliz tili nuqtai nazaridan, haqiqiy kontent materiallaridan foydalanish tabiiydir, chunki ular o'quvchilarni haqiqiy professional muloqot kontekstlariga ochib beradi, tegishli til mazmunini kiritadi, shuningdek, keyingi o'quv jarayoniga rag'batlantiruvchi undov sifatida vositachilik qiladi. Shunday qilib, ESP – kasbga yo'naltirilgan ingliz tilini o'rgatish uchun haqiqiy materiallar sifatida ishlatiladigan har qanday audiovizual media, ishonchli zamonaviy veb-resurslar va lingvistik korpuslardan o'quvchilarning turli pragmatik tartiblar, kommunikativ niyatlar, nutq strategiyalari va registrlar haqida xabardorligini oshirish uchun foydalanish nazarda tutilgan. Darhaqiqat, texnologiya vositalari pragmatikani o'qitish uchun yangi materiallar va formatlarni taklif qiladi (Taguchi, 2011) va ko'pchilik tadqiqotchilar televidenie va kino videolari haqiqiy ijtimoiy va ijtimoiy nutqda turli nutq aktlarini vizualizatsiya qilish orqali sinfda pragmatik xususiyatlarni samarali taqdim etishi mumkin degan xulosada (Derakhshan & Eslami-Rasekh, 2015).

Verbal va nonverbal professional muloqot ob'ektlarining pragmatik potentsialiga e'tiborni aniq yoki bilvosita amalga oshirish mumkin, ammo bir qator tadqiqotlar aniq pragmatik o'qitish samaraliroq bo'lishini ko'rsatmoqda, ayniqsa chet tilining ba'zi ilg'or nuqtalari bilan bog'liq bo'lsa. Yashirin ko'rsatma boyitilgan pragmatik ma'lumotni, so'ngra pragmatik hodisalarning keng ko'lamli amaliyotini talab qiladi, aniq ko'rsatma esa qo'shimcha ravishda tushuntirishlarni o'z ichiga oladi, muayyan aloqa sharoitida o'zini tutish nazariyasining bir turi (House, 2008, 136-bet). Metatil bo'yicha ushbu "ma'ruza komponenti" tilni rivojlantirish vazifalari bilan birga bo'lishi kerak, shunda ESP o'quvchilariga pragmatik xususiyatlarni yaxshiroq tushunishga va o'zaro ta'sirning yakuniy bosqichida, topshiriqlarga asoslangan tadbirlarni, rolli o'yinlarni bajarishda lingvistik tanlovlarini ma'lum bir kommunikativ vaziyatga moslashtirishga yordam beradi, simulyatsiyalar va boshqalar (Maslova, 2017).

MUHOKAMALAR VA NATIJA

Pragmatikaga yo'naltirilgan sinfdagi mashg'ulotlar o'quvchining individual ishining har xil turlarini o'z ichiga olishi mumkin, masalan, pragmatik xato tushunmovchilikka sabab bo'lgan holatlar haqida shaxsiy hikoyalar bilan bo'lishish va aks ettiruvchi jurnalni yuritish, tengdoshlar bilan ishlash, masalan, rolli o'yinlar va interaktiv tarjima va guruhdagi ish faoliyati, jumladan munozaraning turli shakllari, ona tilida so'zlashuvchilardan intervyu olish va h.k.

J. Xausning fikricha, manba va tarjima tildagi madaniy hodisalarni aniq taqqoslashga qaratilgan tarjima faoliyati pragmatik kompetentsiyani rivojlantirishga yetarli darajada yordam berishi mumkin. Variantlardan biri – ona tilidagi dialoglarni chet tiliga tarjima qilish, so'ngra ularning asl analoglari bilan taqqoslash va nutq belgilari, manzil shakllari va ikki tilning boshqa pragmalingvistik resurslaridan foydalanishdagi har qanday farqlarni tahlil qilish. Yana bir tarjima faoliyati o'quvchilar matnlarni tarjima qilishda hamkorlik qilishlari, juftlikda so'z tanlash qarorlari bo'yicha o'z g'oyalari va fikrlarini almashishlari, shu tariqa ovoz chiqarib, o'ylab, o'zlarining va bir-birlarining tarjimalarini baholashlari kerak bo'lganda tengdoshlar bilan ishlashni taklif qiladi.

Umuman olganda, rolli o'yinlar kabi tengdoshlarning ish faoliyati pragmatik kompetentsiyani rivojlantirish uchun qulay o'quv muhitini ta'minlash uchun qabul qilinadi. Bundan tashqari shuni ta'kidlash kerakki, chet tili pragmatikasi bilimlarni eng samarali tarzda oshirish bo'yicha yaqinda o'tkazilgan eksperimental tadqiqotda uchta ingliz o'rganuvchi guruhi muhokamasida, rolli o'yin yoki interaktiv tarjima faoliyatini amalga oshirishi haqida xabar berilgan. Bu ko'rib chiqilayotgan pragmatik masalalarni biroz yaxshiroq tushunib, qolgan ikkitasidan ustun ekanligi aniqlandi. Bundan kelib chiqadiki, o'quvchilarga o'zaro ta'sir ishtirokchilari o'rtasidagi munosabatlar va ijtimoiy masofani hisobga olgan holda, turli kontekstlarda muloqot tartibidagi farqlar va o'xshashliklarni tahlil qilish uchun ko'proq imkoniyatlar berib, guruh muhokamasi usullarini qo'llash juda muhim (Darakhshan & Eslami-Rasekh), 2015, 6-bet).

Ko'rib chiqilishi kerak bo'lgan pragmatik jihatlar doirasi albatta, ESP-kasbga yo'naltirilgan ingliz tili sohasiga bog'liq va odatda turli xil professional kontekstlarda uzr, so'rov, taklif, rad etish, takliflar va maslahatlarni ifodalash siyosatini qamrab oladi, lekin bu cheklanmaydi. Samarali muloqot qilish uchun to'rt omilga ruxsat berilishi kerak:

- til muloqot vositasidan foydalangan (masalan, ingliz va ona tilida kechirim so'rash ifodasini solishtiring);
- ishtirokchilar (masalan, rasmiy va norasmiy uzrlarni qiyoslash);
- aloqa maqsadi (masalan, "Kechirasiz" va "ma'zur tutasiz");
- kontekst (masalan, yozma va og'zaki muloqotda kechirim so'rash).

Shuni ta'kidlash kerakki, ESP-kasbga yo'naltirilgan ingliz tili fanlari bo'yicha o'tkazilgan qiyosiy tadqiqot Ijtimoiy fanlar uchun ingliz tilini o'rganuvchilar, ya'ni Filologiya, Ta'lim va Huquq fanlari, biznes va muhandislik kabi boshqa fanlarni o'rganuvchilarga qaraganda turli nutq harakatlaridan bir oz ko'proq xabardor ekanligini ko'rsatdi. Martínez-Flor & Usó-Juan, 2006, 25-bet), bu biznes va muhandislik talabalari ESP darslarida pragmatik jihatdan yashovchan lug'at, funktsional til, intizom va ish bilan bog'liq vaziyatlarni yanada ko'proq kiritishni talab qiladi degan xulosaga kelishgan. Ingliz tilida so'zlashadigan o'z kasbida ishonchli va malakali amaliyotchilar sifatida harakat qilish uchun.

XULOSA

Kasbiy nutqning pragmatikasiga oid tushunchalar shuni ko'rsatdiki, ba'zi pragmatik xususiyatlar o'qitish uchun juda mos keladi. Bu xususiyatlar sotsial-pragmatik yoki pragmalingsistik xususiyatga ega bo'lishi mumkin, ya'ni ular tegishli nutq harakatlari bilan ifodalangan muayyan kommunikativ vaziyatlarda o'zaro ta'sir strategiyalarining to'g'ridan-to'g'riligi, rasmiyligi, shuningdek xushmuomalalik darajasini anglatadi yoki lug'atning o'ziga xos tanlovi bilan bog'liq. grammatika, ritorik tuzilma, nutq belgilari va boshqa til repertuari. Biroq, ko'pincha ESP darsliklari yetarli pragmatik ma'lumotni taqdim eta olmaydi, bu esa o'quvchilarning e'tiborini lingvistik shakllar, funktsional ma'nolar va suhbatdoshlar o'z xabarlarini etkazishiga ta'sir qiladigan kontekst sozlamalariga qaratadi.

Shunday qilib, ESP-kasbga yo'naltirilgan ingliz tili fanlari bo'yicha pragmatika masalalari juda keng va xilma-xil bo'lganligi sababli, ijtimoiy kontekstni tushunish, funktsional tildan foydalanish va pragmatikaga yo'naltirilgan o'zaro ta'sirni rag'batlantirishi mumkin bo'lgan o'quv materiallarini loyihalash juda muhimdir. Bu ESP sinf muhitini o'quvchilar uchun professional muloqotning turli pragmatik jihatlari haqida doimiy ravishda xabardorligini oshirish va ularning pragmatik qobiliyatlari haqida tegishli fikr-mulohazalarni olishlari uchun eng foydali bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Al-Ag'bariy, D. (2016). Taiz universiteti tibbiyot fakulteti talabalariga ingliz tilini o'rgatishda pragmatik kompetentsiyani integratsiyalash. Doktorlik dissertatsiyasi, Strasburg, 330.

2. Basturkmen, H. & Nguyen, T. T. M. (2017). Pragmatikani o'rgatish. Barron, A., Steen, G. & Guo, Y. (Eds.). Pragmatika bo'yicha Routledge qo'llanmasi. Buyuk Britaniya: Routledge, 563-574.

3. Yevropa Kengashi (2018). Tillar bo'yicha umumiy Yevropa ma'lumot bazasi: o'rganish, o'rgatish, yangi identifikatorlarga ega bo'lgan baholash hajmi 235. <http://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989> dan olindi

4. Deraxshan A. & Eslami-Rasekh, Z. (2015). UZR so'rash va so'rashning pragmatik rivojlanishiga ongni oshirish yo'riqnomasining ta'siri. Ingliz tilining ikkinchi til sifatida elektron jurnali, 18(4), 1-24.

5. House, J. (2008). Pragmatik malakani oshirish uchun tarjimadan foydalanish. In Alcón E. & Martinez-Flor A. (Eds.), Chet tillarni o'rganish, o'qitish va test qilishda pragmatikani o'rganish. Buyuk Britaniya: Cromwell Press Ltd., 135-152.

6. Kasper, G. (1997). Pragmatik kompetentsiyani o'rgatish mumkinmi? [HTML hujjati]. Honolulu: Gavayi universiteti, Ikkinchi tillarni o'qitish va o'quv markazi. Olingan: <http://www.nflrc.hawaii.edu/NetWorks/NW06/>
7. Martinez-Flor, A. va Uso-Xuan, E. (2006). Talabalarning universitetning ikkita ESP fanlari bo'yicha so'rov o'zgartirgichlaridan foydalanishi. Iberika № 12, 23-41.
8. Maslova, T. (2017). Professional muloqot uchun pragmatik kompetentsiyani rivojlantirish. Ukrainada islohot qilish uchun empirichni dostlidjennya. Ki'iv – Drogobich: TzOV «Trek-LTD», 109-112.
9. Taguchi, N. (2011). Pragmatikani o'qitish: tendentsiyalar va muammolar. Amaliy tilshunoslikning yillik sharhi, 31, 289-310. doi: 10.1017/S026719051100001